



Pvm/Datum/Date

20.4.2026

Dnro/Dnr/DNo

3048/00.00.01.00.02/2026

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

MmV@eduskunta.fi

Asia: HE 36/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi elintarvikemarkkinalain ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 6 §:n ja 5 luvun 2 §:n muuttamisesta

Kirjallinen asiantuntijalausunto 20.4 2026

Ruokavirasto kiittää mahdollisuudesta asiantuntijalausuntoon ja tuo esille seuraavaa

Elintarvikemarkkinalakiin ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettuun lakiin esitettävät muutokset ovat lakiesityksessä perusteltu hyvin. Ruokavirasto jakaa lainvalmistelijan näkemyksen siitä että lain muutoksilla vahvistetaan alkutuottajien ja pk-elintarvikeyritysten sopimusasemaa ja tasapainotetaan neuvotteluvoimaa elintarvikeketjussa. Ja edelleen lakiesitysten voidaan olettaa parantavan investointilukkuutta ja pitkän aikavälin ennakoitavuutta. Lakiesityksillä ei kielletä kaupan private label-toimintaa, mutta kaupan likkumavara kapenee jonkin verran nykyisestä.

Elintarvikemarkkinavaltuutetulle osoitettuja lisävaltuuksia Ruokavirasto pitää välttämättöminä. Ruokavirasto kuuluu vahvasti niihin viranomaisiin, joilta elintarvikemarkkinavaltuutettu voi saada välttämättömiä tietoja lain valvontaa varten.

Lakiesitys ei muuta tuottajaorganisaatioiden asemaa tai hyväksymismenettelyjä. Tuottajaorganisaatiot ovat EU-oikeudessa tunnustettuja, kilpailuoikeudellisen poikkeuksen piirissä olevia tuottajien yhteenliittymiä, joiden asema perustuu ensisijaisesti CMO-asetukseen (EU 1308/2013) ja Suomessa markkinajärjestelylakiin (999/2012). Ruokavirasto hyväksyy ja valvoo tuottajaorganisaatioita kansallisesti. Tuottajaorganisaatiot ovat luonteisia sopimusneuvottelijoita mutta lakiesityksen myötä myös yksittäinen tuottaja tai yritys saa nykyistä parempaa suojaa ehtoja vastaan, vaikka ei kuuluisi tuottajaorganisaatioon.

Lakiesityksen mukaan myös valmistava teollisuus voi olla ns. heikompi osapuoli, jolle **lakiesitys antaa saman neuvotteluinstrumentin kuin alkutuotannolle** silloin, kun esimerkiksi kustannusnousu on poikkeuksellinen, ja sopimuksen tasapaino horjuu.



Pvm/Datum/Date

20.4.2026

Dnro/Dnr/DNo

3048/00.00.01.00.02/2026

Ruokavirasto pitää näitä muutoksia sekä alkutuotannon että teollisuuden osalta perusteltuina ja elintarviketuotantoa tasapainottavana ja huoltovarmuutta lisäävänä muutoksena.

Ruokavirasto jakaa näkemyksen siitä, että näissä tilanteissa on korkea soveltamiskynnyks ja lain soveltaminen edellyttää merkittävää neuvotteluvoimaepäsuhtaa, poikkeuksellisia olosuhteita ja sopimuksen aidon tasapainon horjumista. Lakiesityksen perusteluissa on hyvin tuotu esille, että neuvotteluveto ei ole mikään ketjureaktio eikä neuvotteluveto perustu asemaan tuotantoketjussa vaan siihen miten sopimuskumppanit ovat neuvotteluvoimaltaan vahvempia vai heikompia suhteessa toisiinsa.

Ruuan tuotannon kustannukset koostuvat paitsi raaka-aineista myös muista tuotantopanosista, jotka reagoivat hyvin nopeasti erilaisiin kriiseihin kuten viime vuosina on nähty. Tällä hetkellä yksityisessä kaupassa ei ole mitään veloitetta avata sopimuksia kriisitilanteissa ja vahvempi osapuoli on voinut täysin nojata sopimukseen. Lakiesitys ei tee kustannuskriisistä automaattista sopimuksenmuutosperustetta, mutta se tekee siitä oikeudellisen syyn vaatia ja käydä neuvottelut yksityisessä kaupankäynnissä.

Elintarvikemarkkinalaki koskee ja vaikuttaa nimenomaan yksityiseen kaupankäyntiin. Lakiesityksessä on todettu, että vaikka elintarvikemarkkinalakia sovelletaan myös julkisiin hankintoihin, se tapahtuu hankintalain asettamissa rajoissa, eikä elintarvikemarkkinalaki oikeuta hankintalain vastaisiin sopimusmuutoksiin.

Olisi toivottavaa että myös julkisten hankintojen osalta voitaisiin jossain määrin edetä lakiesityksen viitoittamalla tiellä ja sitä kautta parantaa kriisinkestävyyttä ja huoltovarmuutta.